

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО ХИМИЯ И ФАРМАЦИЯ

СТАНОВИЩЕ

От проф. Иля Симеонов Прокопов, д-р, д.и.н.

върху хабилитационен труд на Бойка Кунчева Златева базиран на археометричен анализ на метали – коланни принадлежности и на монетни съкровища от различни епохи отразен в 5 публикации в провеждания конкурс обявен на основание чл. 4 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и конкурс, ДВ бр. 100 от дата 16.12.2022 г. за заемане на академична длъжност **доцент на половин щат** по професионално направление 4.2. Химически науки (Аналитична химия – Археометрия).

В конкурса за доцент са постъпили документи само на един кандидат – гл. ас. д-р Бойка Златева, преподавател във ФХФ, СУ „Св. Кл Охридски“, катедра Аналитична Химия. Кандидатът е съавтор в 44 научни публикации, като за заемането на академичната длъжност „доцент“ участва с 18 публикации, в голямата си част посветени на археометрични анализи на различни по типове и времево разпределение археологически находки.

Предоставеният за становище хабилитационен труд обхваща пет публикации посветени на археометричен анализ на археологически предмети. Две от статиите отразяват анализи на коланни принадлежности от късната античност и три на монети от три различни епохи. Изготвен е подробен историографски преглед и е отразена спецификата на конкретните археологически материали. За извършване на археометричните анализи авторката е подготвила специализирана методика на работа в съответствие с характеристиката на материалите. За спазване на законовите изисквания относно допустимостта на деструкция е избран и подходящ метод на изследване. Всички дейности са съгласувани с партньорите археолози и нумизмати.

Предвид интердисциплинарния характер на хабилитационния труд в становището ще отразя частта отнасяща се до археологията и нумизматиката. Класическите методи на изследване на археологическите и нумизматичните обекти позволяват извличане на информация до определен оптимум или максимум в зависимост от конкретни случаи. При археометричния анализ осъществен и публикуван от авторката Бойка Златева може да се констатира следната допълнителна информация получена над прага на традиционните методи на научни изследвания:

- Прецизен елементен състав на обекта;
- Химически състав на патината и механични хетерогенни налепи;
- Състав на елементи от средата на откриване (керамика, хоросани, метални остатъци, шлаки, и пр.);
- Картина на оригиналния състав на базата на сравнения на проучените материали;
- Статистически и клъстерен анализ и разбираеми за специалистите от хуманитарните дисциплини нива на отклонения и допустимост.

В първата група А: статии № 1 и № 7 са посветени на анализи на коланни принадлежности от периода III-VII в. Те имат солиден териториален обхват на археологическите артефакти. Покриват почти цялата територия на страната без югозападната част. Данните получени от археометричните анализи създават предпоставки за изграждане на информационна банка, която да подпомага работата на археолозите и консерватор-реставраторите. Това ще им позволи да имат критерии за точния състав на артефакта и патината. На археолозите да разберат и се съобразят с вида на оригиналната сплав на изделието, технологията на изработването и времето на попадане в земята. Работата на Бойка Златева дава директна подкрепа и на консерватор-реставраторите за вземане на най-правилното решение за провеждане на КРР дейностите, като се вземат предвид природните условия на околната среда като температура, влажност, киселинност, наличие на микроорганизми, подпочвени води и редица други с възможност за отчитане и дефиниране. Изследваните материали са утилитарни, а елементите от цветни метали, особено масивни и с украса са били скъпи и са пазени и ползвани дълго време. За археолозите и историците резултатите от археометричните анализи играят ролята на важни ориентири и аргументи за вероятни центрове на производство и продължителност на употреба.

Втората група В: статии № 2, № 4 и № 42. Хронологически те обхващат две епохи. Първата е 6-4 в. пр. Хр. и е отразена в статия № 4. В световната наука се водят сериозни спорове по важни въпроси за технологични постижения в ранните епохи. Един от тези особено дискуссионни проблеми е свързан с най-ранните монетосечения и торевтика базирани на сместа от злато и сребро познати като електрон (електрум). Авторката постави основата на изследванията у нас на елементния състав на голяма група електронови монети на Кизик, Митилене и Еритрия, които имат важно значение за историята на Тракия и Югоизточното Средиземноморие за периода 6-4 в. пр. Хр. Резултатите са отразени в публикация в международно издание. (Б-монети, № 4). Работата по тази тема продължава по международен проект (Древна Тракия в цифри:

преоценка на Античността в дигиталната епоха“, към ФНИ, договор № КП-06-Н50/3 от 30.11.2020 г., с научен р-л доц.д-р Ю. Цветкова) с анализи на монети и предмети с изяснен археологически контекст или място на откриване. Чрез изследванията на Бойка Златева в тази дискусия се включиха и български учени. Резултатите от РФА на електронни монети и предмети дават основания за отхвърляне на традиционната теза за естествения характер на сплавта на злато и сребро добиван около град Сарти в Мала Азия. Резултатите на Бойка Златева показват големи отклонения в съотношението на металите в монетите, а при някои и допълнително обогатяване с по-висока проба злато само на повърхностния слой. Това археометрично изследване на обекти от електрон според мен е важен принос.

Двете статии под № 2 и № 42 се отнасят към монетни съкровища и монети от римската епоха. Подобно на темата отразена в статиите от „първата група А” и тук става дума за обемен материал. Монетосеченето през римската епоха е доведено до съвършена организация включващо използване на машини на водна и животинска тяга. Също така следва да се отбележи и огромния пазар на метали, който е позволявал да се доставят от всички части на империята. След изчерпване на мините на Иберийския полуостров Тракия се превръща в един от новите основни центрове на добив. Това се случва по времето на династията на Северите. Получаването на нова информация с първостепенна важност не само за националната история е сериозен научен принос. Създаването на репери за ориентация и на ефективна методика на провеждане на археометричните анализи е задача, с която Бойка Златева се е справила отлично. Поставена е отлична основа и в това сложно направление, където се очаква анализиране на хиляди сребърни монети. Принос!

Друга особено важна тема в международните археологически и нумизматични проучвания е свързана с фалшифицирането на археологически предмети и древни монети. Опасността от замърсяване на историческата среда е с висока степен на значение и възпрепятства научната дейност и работата на всички музеи в света. С участието си в практикум със студенти и докторанти и със съдействието на водещи световни учени проведен във връзка с международен научноизследователски проект (ACCS Network_26-11-2020 към Фондация Александър фон Хумболт с научен ръководител проф. д.н. Д. Ботева) Бойка Златева допринесе за определяне на важни критерии при извършване на автентификация на монети. Извършеният от нея РФА категорично позволи да се определят фалшификати с много високо качество по разлики в металната сплав.

Проблемът за потвърждаване на елементния състав става все по-актуален в работата на нумизматичните кабинети в българските музеи. България е световен лидер по брой на фалшификаторски ателиета и методи на фалшифициране на монети и скъпи предмети. Особено от злато и сплави на златото. Освен прилагането на обичайните методи като атрибутиране, стилев анализ, метрични данни и визуализация спешно се налага да се включват и категорични данни от археометрични анализи показващи елементния състав. Бойка Златева извърши първите анализи на едно от най-големите съкровища от златни статери съхранявано в Регионален археологически музей Пловдив (По цитирания по-горе проект към ФНИ)

Заключение:

По отношение на наукометричните данни (група А 50 т., група В 110 т., група Г 244 т., група Д 230 т., група Ж 180т., като последният показател е част от допълнителните изисквания на Факултета по химия и фармация) кандидатът отговаря и надхвърля минималните изисквания на закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) за придобиване на академичната длъжност „доцент“ във Факултет по Химия и Фармация при СУ „Св. Климент Охридски“.

След като се запознах с представения хабилитационен труд, цялостната научна продукция и участието в международни и национални научни проекти, както и с констатацията, че кандидатката отговаря на минималните национални изисквания и на препоръчителните във ФХФ при СУ „Кл. Охридски“, убедено и еднозначно заявявам: налице са всички изисквания на Главен асистент, д-р Бойка Кунчева Златева да се присъди академичната длъжност "доцент" по професионално направление 4.2. Химически науки (Аналитична химия – Археометрия).

София
12.03.2023 г

Изготвил становището:

И. Прокопов